

Syvennämälle! – podcast jakso 6. – Muumit ja suuri tuhotulva

AA – Kirjastonhoitaja Anne Alarto

JL – Tutkija Jarkko Lauri

JS – Kirjastonhoitaja Juho Sarkkinen

(Mystinen musiikki voimistuu)

JS: Tervetuloa pureutumaan pintaa syvennämälle kanssamme, arvon kuulija. Kuuntelet Oulun kaupunginkirjaston podcastia nimeltään Syvennämälle. Podcastimme perimmäinen tarkoitus on esitellä, käsitellä ja ihmetellä kaikkea sitä, mitä ihmiskulttuuri on iloksemme tuottanut. Tällä kertaa sukellamme syvennämälle Tove Janssonin varhaistuotannon hämäriin ja tarkastelemme lähietäisyydeltä vuonna 1945 ilmestynyttä ensimmäistä muumiteosta nimeltään Muumit ja suuri tuhotulva.

Miten voi palata, jos ei ole koskaan poistunutkaan? Tämä kysymys on vähintäänkin relevantti puhuttaessa taiteilija Tove Janssonista. Eräs kansainvälisesti tunnetuimmista taitelijoistamme herättää edelleen ihastusta ja muita suuria tunteita kansallisuuksiin sekä karvoihin katsomatta. Voimme siis perustellusti sanoa, että vuonna 2001 poisnukkuneen kuvataiteilija ja prosaisti Janssonin nimi ei ole koskaan poistunut kollektiivisilta huuliltamme.

Viime vuosina Janssonin monipuolista ja rikasta tuotantoa on tutkittu Oulun yliopiston kirjallisuuden oppiaineen nelivuotisen hankkeen, nimeltään Tove Janssonin tuotannot, puitteissa. Filosofian tohtori Jussi Ojajärven johtaman ja Koneen säätiön rahoittaman hankkeen tuotoksena on tarkoitus julkaista Tove Janssonin tuotannot – Tove Jansson Companion-nimeä kantava käsikirja. Tässä lähetyksessä Muumit ja suuri tuhotulva-teoksesta keskustelevat hankkeen parissa työskentelevä projektitutkija Jarkko Lauri sekä kirjastonhoitaja Anne Alarto.

AA: Tove Janssonin ensimmäinen muumiromaani Småtrollen och den Stura Översvämningen, eli suomeksi Muumit ja suuri tuhotulva, ilmestyi vuonna 1945, eli 75 vuotta sitten, mutta on näihin päiviin saakka säilynyt melko tuntemattomana. Kuinkas tässä näin kävikään, sitä alamme tässä pohtia kirjallisuudentutkija Jarkko Laurin kanssa. Suomeksi teos käännettiin vasta 1990-luvun alussa, että tämäkin on aika erikoinen juttu. Edes tutkijat eivät välttämättä ole ottaneet Tuhotulvaa huomioon muumiromaaneista kirjoittaessaan. Kuinka kommentoisit näin alkuun tätä tuntemattomaksi jäänyttä teosta, Jarkko?

JL: Kiitos. No ensinnäkin on sanottava, että tämän on niin kuin mestariteos, siitä ei pääse yli eikä ympäri. Ja tavattoman lumoava, lyyrinen ja yhtä aikaa pelottava ja jännittävä ja monella tavalla lohduttava teos. Vois sanoa että ensimmäinen näistä Janssonin kamalista tarinoista, kun hän nimitti itseään kamalaksi lastenkirjailijaksi, niin hyvinkin vahvasti. Myöskin vertauskuvallinen teos, hyvin monitasoinen, että tästä kyllä riittää ammennettavaa sekä lapsi- että aikuislukijalle. Mää itse oon joutunut tai saanut lukea tämän varmaan kuusi kertaa, kuusvuotiaan lapseni kanssa, eka kerran varmaan joskus kolmevuotiaana. Ja tää on niinku hänen suosikkiteoksiaan. Ja vaikka tää on mulla tässä kädessä tämmönen hyvin vihkomainen miltei, jos ottais kovat kannet pois, niin tässä on jo se hyvin tyyppillinen Janssonin piirre, että tiheää tekstiä. Tämmönenkin paatunut kirjallisuuden tutkija, joka tietenkin mielelläänkin jumittuu joka lauseeseen, niin kyllä löytää tästä aina niinku uusia puolia. Sanoin että se on lyyrinen, mutta se on myöskin visuaalinen teos, tavattoman kiehtova ja kuvitukseltaan jo kaunis. Janssonin tää ihmeellinen monipuolisuus on tässä jo läsnä.

Eihän kukaan lastenkirjailija oo pystynyt lähestymään niinku monitaiteellisesti, tai aikuiskirjailijakaan, tätä tekemistä.

AA: Mutta Tovehan ei ajatellut erityisesti kirjoittavansa lapsille. Joissakin hänen kirjeissään ja muistelmissaanhan käy esiin, että hän kirjoitti pitkälti itselleen. Ei välttämättä ehkä ajatellutkaan sitä kohderyhmää, ei ainakaan sen iän kautta. Ja täähän on myöhemminkin, ikään kuin kohonnut tyyppilliseksi Janssonin Muumiromaaniin ominaisuudeksi, että ne tavoittaa hyvin erilaisia ihmisiä ja hyvin erilaisista kulttuureista ja hyvin eri ikäisiä. Toki on ihmisiä, joille vieläkin on pinttymänä se, että ne on lastenkirjallisuutta. Mitä mieltä sä oot näistä ajatuksista, että Tove kirjoitti itselleen ja Tove halusi turvapaikan? Tää teoshan on syntynyt toisen maailmansodan aikaan.

JL: Tuossahan on tietenkin monta kysymystä, toinenhan on se, että tämä kysymys lastenkirjoista ja yks on sitten tämä eskapismi liittyen tuohon turvapaikan hakemiseen. Ja sitten on tietenkin tällainen poeettinen kysymys, että Tovehan itse on sanonut että hän kirjoitti itselleen. Mutta jos aletaan tuosta lastenkirjasta puhumaan, niin toki olen kuullut jopa tutkijoidenkin suusta vieläkin, vaikka omassakin tutkimusryhmässä, sellaisia kannanottoja että tämähän nyt on vain lastenkirja. Ja sitten Janssonin myöhemmät teokset, tai muokatut versiot niistä, Janssonhan kirjoitti niitä uudestaan ja uudestaan, niin olisivat sitten jotenkin aikuisempia ja syvällisempiä. Toki on niin, että ne on tietoisempia siitä kirjoittamisesta ja merkityksen luomisesta, sanotaan metafiktiivisyydeksi. Ja sitten tietty semmonen psykologisuus vahvistuu Muumi-sarja edetessä, ja sekin tietysti tuo uusia tasoja aikuislukijoille, mutta en missään nimessä sanoisi, että tämä ensimmäinen kirja ois lastenkirja. Että nyt täytyy muistaa, että siis lastenkirjan käsite on hyvin, historiallisesti hyvin lyhyenä aikana käytetty. Se syntyi 1800-luvulla, mut sitä ennen ei tunnettu oikeestaan semmosta käsitettä erikseen kuin lastenkirja. Oli kirjoja, jotka sopi sekä lapsille, että aikuisille, niinku vaikka faabelit, eläinsadut. Että Jansson tavallaan hyppää yli tällaisen 1800-lukulaisen, turhanaikaisen vastakkainasettelun, joka toi mukanaan myös tällaisen ylhäältä päin tulevan, aikuisten opettavan asenteen. Että hän vähän niinku palaa ajassa taaksepäin oikeestaan semmoseen tietynlaiseen, filosofiseen kirjoitustyyliin, joka sopii sekä lapsille että aikuisille, ja kiehtoo mielikuvituksellaan yli kansallisuusrajojen, niinku sanoit. Että kyllähän Jansson mielletään ja tämäkin kirja on niin sanottu "cross over"-teos, eli se on lähtökohtaisesti kirjoitettu molemmille, sekä lapsille että aikuisille. Tietenkin sitten, se on tosi asia, että lapset kiinnittää enemmän huomioita toisiin asioihin, kuin vaikkapa esimerkiksi minä, että näinhän se menee.

AA: Niin, tässä on semmoinen sadunomainen taso ja sitten tosiaan se, minkä aikuinen hahmottaa, kun tietää sen Toven taustan, että se on syntynyt toisen maailmansodan aikana. Siinä on kuitenkin semmoinen ahdistava pointti se, että siinä Muumimamma ja Muumipeikko vaeltavat kaksin ja Muumipappa on kadonnut. Ja siinä on se vahva katastrofin tuntu. Mutta sitten Tove vie sitä juonta eteenpäin sen semmoisen sadunomaisuuden kautta.

JL: Niin, tämä voijaan ehkä liittää siihen, minkä mainitsit aikasemmin siitä itselleen kirjoittamisesta ja turvapaikan hakemisesta sodan aikana. Että jos katotaan tätä teosta niinku kaarena, niin tässä on kysymys siitä, että ollaan isää etsimässä. Ja tämän teoksen nimihän piti alun perin olla Isää etsimässä, mutta Jansson julkaistessaan, ei nyt ensimmäistä kirjaansa, mutta ensimmäistä todellista kirjallista yritystään, niin oli tietenkin aika paljon kustantajankin armoilla. Ja tuo nimi vaihdettiin minusta hyvin typerästi tällaiseen Pikkupeikot ja tuhotulva. Että jos katsotaan, että minkälainen tämä on, niin tämähän on tällainen vaellustarina, eräänlainen tällainen Odyssia, jossa etsitään kadonnut isää, eli sikäli se alkuperäinen nimi oli osuva. Ja pääosassa on Muumimamma ja Muumipeikko, hyvin pienenä, ja sitten he heti kirjan alussa löytävät Den Lilla Djuret, joka on sitten myöhemmin Nipsu, ja myös tuossa suomenkielisessä käännöksessä Nipsu. Ja he sitten kokevat vaellustarinoissa, ja tietenkin kuuluisasti Odyssiassa, niin tällaisia kaiken näköisiä seikkailuja. Eli alussa ollaan pimeässä metsässä, jonka läpi vaelletaan. Sitten mennään tällaisen suojärven läpi, jossa kohdataan pelottava suokäärme. Siellä mukaan liittyy tällainen vieraileva hahmo kuin

Tulppaana, Tulippa ruotsiksi, tämmöinen kaunis, ihmeellinen, sinitukkainen tyttö, jonka tukka hohtaa sinistä valoa. Ja sitten mennään läpi vuoren, jossa vuoren sisällä on tämmöinen ihmeellinen karkkimaa, sitten vuoren läpi päästyään tullaan meren rantaan, siellä taistellaan, Muumimamma ja lapset taistelevat muurahaisleijonan kanssa ja sitten on hattivattien ja merenpeikon kanssa meriseikkailu, jossa on muuten hyvin Odysseiaan viittaava kohta, jossa mennään sitten kuilumaisen salmen läpi. Sitten rantaudutaan taas, niin siellä on sitten tällainen ihmeellinen tarina, jota voisi nimittää ihmeellisen majakan perustamiseksi. Siellä tämä vieraileva hahmo Tulppaana, niin jää sitten valaisemaan tällaista ihmeellistä kultasirakennusta tukallaan ja ohjaa merenkävijöitä ohi sen vaarallisen salmen ja kulkemaan sen ohi, löytää sitten kumppanin, tämän ihmeellisen rakennuksen omistajasta, tai asukkaasta, punatukkaisesta pojasta. Ja seuraava seikkailu on sitten eräänlainen tämmöinen erämaavaellus, kaktuksia ja palmuja. Ja sitten lopussa on vasta tämä kustantajan otsikkoon nostama suuri tuhotulva, sataa niin paljon, että maailma peittyy veteen, vähän niin kuin vedenpaisumus. Sieltä sitten pelastetaan se kadonnut isä puusta. Aivan viimeisenä episodina sitten vielä vaelletaan paratiisillisen maisema läpi ja löydetään Muumilaakso, jonne sitten on ajautunut sitten Muumipapan rakentama Muumitalo.

AA: Mutta vaikka Muumipappa on tässä itse asiassa täs tarinassa vasta siellä lopussa läsnä, niin tässähän me saadaan jo tietoa ikään kuin Muumien historiasta, niitten kertomusten kautta, mitä Muumimamma, joka on siis ahdistunut ja myös itkee tätä Muumipapan poissaoloa, niin aletaan kertoa tätä Muumien historiasta, elämää kaakeliuunissa. Ja Boel Westin, ruotsalainen tutkija, onkin sanonut tästä teoksesta, että tässä on jo muumitieteen luomiskertomus ikään kuin läsnä tässä tarinassa.

JL: Niin, kyllähän nämä ensimmäiset neljä muumiteosta, niinku tämä, sanotaanko nyt Isää etsimässä ja Muumipeikko ja pyrstötähti ja Taikurin hattu ja Muumipapan urotyöt, ovat eräänlaisia legendaarion luomiskertomuksia, et niissä se maailma niinku eniten luodaan. Myöhemmin Jansson sitten keskittyy enemmän semmoseen hahmoasetelmiin ja psykologisointiin, tämmöseen metafiktiiviseen dramatisointiin. Tuo tunnepuoli, että äsken kuvasin vaan ikään kuin sitä seikkailun rakennetta, mutta sitten taas se tunnepuoli, niin vois sanoa että tähän on itse asiassa ahdistavakin teos. Tämä asetelma että isä on kadonnut, ilmeisesti jo vuosia sitten, koska Muumipeikko ei häntä edes muista, kyselee leirinuotion ääressä että millainen hänen isänsä oli. Ja se, että on tällainen hätääntynyt yksinhuoltajaäiti, joka on seikkailun pääosassa, hyvin radikaalia. Ja hän itkeskelee siellä ja välillä itketään yhdessä, ja hän on välillä niin hermostunut, että välillä jopa tiuskii näille lapsille. Niin tähän on aika radikaalia, varsinkin jos puhutaan lastenkirjoista.

AA: Joo, ja sitten myöhemmissä Muumiteoksissa en muista, että Muumimamman käytös olisi ollut näin ahdistunutta. Hänethän usein mielletään siksi vakaaksi voimaksi, joka pitää sitten tämmösissä tiukoissakin tilanteissa sen, yrittää rauhoittaa muita, mutta tässähän hän antaa ihan valtoimenaan näiden tunteidensa purkautua.

JL: Niin, tietenkin se on aina vähän ehkä, varsinkin näiden adaptaatioiden ja animaatioiden kautta, niin helposti sitten typistyy nämä hahmot. Kyllä näissä minusta on paljon moniviritteisempi hahmo jo alusta asti, varsinkin suhteessa vaikka mieheensä. Että vaikka Muumipapan urotöissä, se on aika ironinen se suhde siihen urheaan sankarilliseen isään.

AA: Joo, totta.

JL: Sitten Muumipappa ja meressä niin kun oikeestaan palataan tähän lähtöpisteeseen, että siellähän kyllä Muumimamma on tavallaan ahdistunut, mutta...

AA: Mutta tavallaan vähän eri syistä.

JL: Eri tavalla, mutta sielläkin on niinku perhe kriisi, että hieman eri tavalla. Mutta kun sanoin että hän on ahdistunut ja hermostunut, niin kyllähän hän on samalla myös tässä kirjassa, Isää etsimässä, niin kuin tätä nimitän, niin on hyvin lohduttava hahmo. Tässä hän on koko ajan tämmöinen asetelma, mikä on myös poeettisesti tyypillinen Janssonille, mutta tässä se on niin kuin avoimesti läsnä, että lohdutetaan toisia. Tässä perheenjäsenet lohduttavat toisia, jos katsotaan tätä, niin ihan alkusivuilla ollaan synkässä metsässä ja Muumipeikko miettii, että kuinka vaarallista täällä on ja voiko meille sattua jotain, häntä pelottaa. Niin Muumimamma sanoo sitten, mikä on minusta tämän kirjan tämmöisiä avainlauseita, että kaikki voi näyttää pelottavalta pimeässä, ja sitten hän valaisee metsästä poimimalla, itsevalaisevalla kukalla pimeää, missä näkyvät tämmöiset pelottavat silmät ja siellä lehden alla onkin vain pieni Nipsu, joka pelkää yhtä paljon.

AA: Joo, ja sitten Muumimammahan hyvin mutkattomasti ikään kuin adoptoi Nipsun. Nipsuhan on vähän kuin Muumipeikon pikkuveli-hahmo.

JL: Niin, kyllä. Siinä on jo tämä Muumiperheen vieraanvaraisuus läsnä. Mut tuota, jos niin kuin palataan siihen, mikä on minun mielestäni mielenkiintoinen kysymys, niin tämä kysymys tästä eskapismista, turvapaikan hakemisesta, niin Janssonhan alkoi kirjoittamaan tätä vuonna 1939 ja on keskusteltu, että onko se niinku pakoa siitä sodan julmuudesta ja niinku kovuudesta ja kovista tosiasioista, että sen kun hän joutui vahvasti kohtaamaan, sodan kauhut, ja herkkänä ihmisenä se oli selvästikin mullistava kokemus hänelle. Siitä on paljon keskusteltu, mutta minun näkemys on se, että tämä on vähän niinku sodan jälkeen kirjoitettiin, tai sodan aikana alettiin kirjoittamaan, niin monia eskapistisia teoksia, kuuluisin on varmaan Sinuhe. Eskapismi on sikäli vähän väärä sana, että se viittaa todellisuuspakoon. Että jos sitä käytetään, niin se pitää suhteuttaa. Että Sinuhekaan ei pakene todellisuutta siinä mielessä, että se ei käsittelee todellisia ilmiöitä, kokemuksia ja tuntemuksia, mut se etäännyttää tapahtumat historiaan ja käsittelee niitä sitä kautta. Ja samalla tavalla tämä, taitaa olla samana vuonnakin ilmestynyt, 1945, Janssonin teos etäännyttää niistä kovista tosiasioista, mutta samalla se kuitenkin käsittelee tämmöisiä tunnistettavia asioita. Mikäpä olisi sodan kokeneelle ihmiselle tunnistettavampaa, että on esimerkiksi yksinhuoltajaäiti, joka on kadottanut isänsä. Tai että on lapsi, joka ei ole nähnyt isäänsä vuosikausiin, tai sitä että koti on tuhoutunut tai kadonnut. Et tuossa lopussa tuo suuri tuhotulva tavallaan sitten tavallaan laajentaa tämän perheperspektiivin niinku koko yhteisöä koskevaksi, siellä kaikilla talot ja kalusteet kelluu, ei vain se Muumipapan rakentama talo. Et se asetelma on tunnistettava, niinku se on varmasti ollut tunnistettava sodan kokeneelle ihmiselle, mut Jansson sitten yleismaailmallistaa, niin kuin hän tekee aina, yleistää nämä kokemukset sillä tavalla, että varmaan joku vaikkapa yksinhuoltajaäiti tai yksinhuoltajaperheen lapsi voi nyky maailmassa hyvin identifioida itsensä näihin hahmoihin ja näihin ahdistaviin kokemuksiin ja pelkoihin. Tai sitten joku sodan kokenut ihminen aivan hyvin.

AA: No sitten seuraavassa teoksessa, joka tuli jo vuonna 1946, niin tavallaan jatkaa, mutta vähän eri tavalla. Eli siinä on se selkeä tuhon uhka, joka on myös liitetty näihin toisen maailmansodan kokemuksiin.

JL: Niin, en tiedä sitten. Että vaikka joku Tuula Karjalainen sanoo, että toisessa se on selkeämpää, niin emmää nyt näe... Tätä ekaa teosta on vähemmän tutkittu, se ilmenee vähän eri tavalla se etäännytyksistä kokemuksista.

AA: Ilmeisesti Tove kirjoitti näitä kahta teosta rinnakkain, tai oletettavasti.

JL: Niin, kyllähän ne...

AA: Koska näistä, Tuhotulvasta on muistiinpanoja sieltä vuodelta -39 ja sitten hän jatkoi kirjoittamista sodan aikana, eikö näin?

JL: Kyllä varmasti. Mutta sen sanon vielä tuosta eskapismista, tai sen suhteellistamisesta, että se mikä tässä varmaan oli eskapistista, niin oli se tietty vapaus minkä fabulointi, satuilu, antoi. Että sä kykenit niinku

fabuloimaan mielikuvituksellasi ja sillä tavalla pakenemaan niitä kylmiä faktoja. Ja se vapautus sitten soi mahdollisuuden niinku tämmösten hirveiden tunnekokemusten käsittelyyn, niinku vaikka Muumimammalla tässä selvästi on, ja joita voidaan yhdellä tasolla tulkita toisen maailmansodan traumojen käsittelyksi.

AA: Tovehan eli hyvin lähellä vanhempiaan, ja äiti Hamhan oli hälle hyvin läheinen, eli varmaan näitä Hamin tuntemuksia on tässä tuhotulvassa tuotu Muumimamman kautta.

JL: Niin, minä itse olen aina vähän skeptinen liittämään näitä asioita sitten liikaa todellisiin hahmoihin, sitäkin näkee kirjallisuudentutkijoidenkin tekevän, että puhutaan että miten nämä hahmot kuvaavat jotain hahmoja, niinku Muumimamma äitiä. Minä en niinku... Minä en osaa sitä, mulla puuttuu se. Minä mielummin pitäydyn siinä tekstissä, että ainoa mikä on ehkä kiinnostava kysymys on se, mitä sinä aikasemmin sanoit siitä, että Jansson kirjoittaa itselleen. Minä ymmärtäisin sen niinku sillä tavalla, että hänhän sanoi sen oman poetiikkansa piirteenä, myöhemmin myös aikuisnovelleissaan, tämmöisenä hahmona, esittää sen saman ajatuksen, semmoisessa kuin Kirjeenvaihtoa-novellissa. Mä niinku näkisin, että hänen kirjoittamisen keskiössä on niinku tämmönen kokeva minä, jota runoudentutkimuksessa sanotaan lyyriseksi subjektiksi, et sitä vois myös nimittää tämmöseksi olemista ja ilmiötä kuvaavaksi objektiksi, joka niin kuin yleistää niitä omia kokemuksiaan ja tekee niistä muille tunnistettavia. Tähän liittyy myös semmonen, kun aikasemmin sanoin että tuo sotakokemus niinku yleistetään tämmöseksi ajattomaksi, niin myös liittyy tämmöinen eettinen aspekti, että hän niinku tavallaan opettaa meille jotain, vaikka tässä teoksessaan perheestä. Ja kun aikasemmin sanoit, että tämä on tämmönen eräänlainen Muumien syntytarina myös, niin jos katsotaan tätä teosta, niin kuin usein Janssonin teoksia kannattaa katsoa lopusta, niin mitä täällä tapahtuu: täällä löytyy talo, Muumitalo, jonka suuri tuhotulva on vienyt kuin Nooan arkin tuonne Muumilaaksoon paratiisiniitylle, kukkulan päälle. Ja Muumimamma sanoo, kun Nipsu sanoo, kun hän löytää helminauhan, jonka tulva on kietonut tuonne talon sipuliin, niin Nipsu sanoo hyvin hahmotyypillisellä tavalla, että nyt kun meillä on tämmöinen helminauha, niin mehän voidaan ostaa auto ja vielä isompi talo. Muumimamma sanoo sitten että ei, kun tässä on nyt kaikkein kaunein asia, mitä voi olla, ja astuu sitten Peikkaa kädestä pitäen kynnyksen yli, taivaansiniseksi maalattuun huoneeseen. Eli siinä on kaunein asia, Jansson tavoittelee aina jotain ideaa, kauneinta ideaa, ja se on niinku perheen koti ja siinä tiivistyy tämmönen kodin ja perheen idea tuossa talossa. Eli sitten jos katsotaan ihan kuvausta, niin se kuvataan niinku aurinkoisella paikalla, siellä kukkulan harjalla, taivaansininen huone ja auringonkeltainen huone. Ja sitten katsotaan kirjan alkuun, mitä täällä on, niin kohta mitä mainitsin täällä alussa, niin täällähän Muumimammahan esittää, että he ovat hakemassa suojaa, kotipaikkaa talveksi, että pitäisi löytää, rakentaa joku koti riippumatta siitä, löytävätkö he isää. He etsivät kyllä isää samalla, mutta he eivät tiedä ollenkaan, että se isä on rakentanut myös kotia sitten omalla tahollaan.

AA: Niin, koska Muumipappahan oli lähtenyt Hattivattien matkaan.

JL: Ja oikeestaan tämä äidin ajatus on, että hän on karannut Hattivattien mukaan ja viettää varmaan turmioelämää heidän kanssaan, hän on tämmönen levoton ja erilainen Muumipappa.

AA: Pappa on narrattu mukaan (naurua)

JL: Pappa on narrattu mukaan. Ja tässä niinku heti kirjan alussa Muumimamma sanoo, että pitää löytää aurinkoinen paikka Muumitalolle. Ja kun seurataan pitkin tarinaa, niin tähän on matka kohti valoa. Että kun Nipsu löytyy, hän sanoo että hän on menettänyt auringonpaisteen ja koko ajan hoetaan, että haetaan aurinkoista paikkaa. Ja mystisesti tuolla metsässä ei ole valoa lainkaan. Ja mystisesti aurinko on piiloutunut sen valtavan vuoren taakse, jossa on myös se ihmeellinen karkkimaailma ja vasta sen jälkeen löytyy se todellinen aurinko. Tuolla karkkimaailmassa on mielenkiintoinen tapahtuma, kun makeisista ja karkeista tämmönen vanha herra on rakentanut sen maailman, niin siellä Muumit luulevat löytäneensä jo valon, mut se onkin keinotekoinen lamppu, jonka tämä vanha herra, taikuri, on tehnyt. He ovat hyvin pettyneitä ja vanha herra tarjoaa sitten myös, että hän voi krokantista tehdä heille talon, mutta Muumit hylkäävät sen

samalla tavalla, kuin he hylkäävät tämän epäaidon auringon. Eli vois ajatella, että tämä on vertauskuvallisena kertomuksena matka kohti valoa, konkreettisesti kohti auringonpaisteista kodin paikkaa, ja sitten tämmöisellä vertauskuvallisella tasolla tämmöisenä kohti valoa, niinku ymmärrystä, tai niinku Raamatussa, kirkkaus, valo on Jumala, mutta Janssonissa tämmöinen suhde on aika agnostinen. Eli tässä ikään kuin tämä ahdistavuus ja pelko, mitä tässä kirjassa on, niin johtaa käänteisesti kodin ja perheen idean löytämiseen. Tämä on minusta tämä suuri kaari, että kodin idea löydetään sen kodin ja perheen yhtenäisyyden kadottamisen kautta. Ja tähän on siis uskomattoman syvällinen ajatus, ja se tarjoaa meille jokaiselle hyvin konkreettista purtavaa niinku joka päivä. Että vaikka tämä koti on meille jotakin itsestäänselvää tässä hyvinvointivaltiossa, niin se ei välttämättä ole sitä. Eikä se välttämättä se kodin konkreettinen puite ole, me ei koeta sitä aidoksi tai riittäväksi, niinku Nipsu, heti kun tuo koti löytyy, niin toteaa että ostetaanpa isompi koti ja auto, mutta Muumimamma toteaa että eiku tämä on kauneinta mitä meillä on. Eli tavallaan on löydetty, niinku Janssonilla aina tuntuu olevan, että haetaan jotain ideaa, joka on sitä kauneutta, mutta myös itseasiassa samalla löydetään hyvän idea, vähän niinku platonisesti, mikä tässä nyt tarkoittaa konkreettisesti, niin sitä että lukija voisi mahdollisesti ymmärtää mitä koti on.

AA: Niin, tätä teostahan voi mistä ajankohdasta tahansa. Siis tähän on hyvin ajankohtainen tälläkin hetkellä, jos ajatellaan maailman tilaa. Tässä on katastrofi, tässä on tulva, tässä on tietynlainen hajaannus, ihmiset joutuu eroon toisistaan. Nythän eletään aikakautta, jolloin yhä enemmän on kodittomia ihmisiä, eli tää on teos, jota pitäisi itse asiassa nostaa ja vinkata juuri tällä hetkellä yhtenä semmosena, tietyllä tavalla toivon herättäjänä, kun sä puhuit pitkään tuosta kauniista ja filosofisesta lopetuksesta, joka sitten nostaa lukijan tietystä synkistä tunnelmista ja valaa toivoa.

JL: Nimenomaan vähemmän on ehkä tätä Janssonin tämmöstä opettavaista puolta tutkittu, mutta itse olen nyt sitä tutkinut ja aikasemmin eräs tutkija on kutsunut sitä agnostiseksi toivoksi, mikä on minusta aika hyvin sanottu, että Jansson ei tavallaan ota kantaa jumalan olemassaoloon niinku uskomusjärjestelmän luojana, mutta hän koko ajan luo semmoseen melankoliseen arvotyhjiöön, nämähän ovat hyvin melankolisia hahmoja, niinku Nipsu heti alussa sanoo, että minä olen melankolinen, mikä on pieneltä eläimeltä aika paljon sanottu ja siihen palataan siihen surumielisyyteen, niinku semmoseen melankoliseen arvotyhjiöön luodaan koko ajan semmosia kestäviä asioita, mihin voidaan uskoa. Eli voidaan uskoa siihen, että perheenjäsenet tuovat lohtua toisilleen ja voidaan uskoa siihen, että löydetään koti, jos se oikein oivalletaan ja ymmärretään. Ja se koti voi olla turvapaikka.

AA: Mikä on sinun tyttäresi lempikohtaus tässä tarinassa?

JL: (mielteliäs huokaus)

AA: Voitko sellaista meille kertoa.

JL: Jaa-a

AA: Onko se karkkimaa?

JL: Ei, en minä usko, hän katsoo näitä kuvia hyvin tarkkaan, että tuota... Mää luulen että häntä kiehtoo se fabuloinniksi kutsuttu mielikuvituksellisuus, sehän on hyvin lumoavaa. Et vaikka aikuisen näkökulmasta siinä on jo semmoista Janssonille tyypillistä psykologista, niin kuin hienosti sanotaan, psykologista projisointia. Eli vaikka sitä Muumimamman ahdistavaa tunnetilaa projisoidaan koko ajan tuohon kuvaukseen, mikä on silloin lapselle semmonen helpompi tapa kirjoittaa, että ei niin kuin kuvata sitä kauheaa tilaa, joka on Muumimamman päässä, vaan se niin kuin projisoidaan tähän satumaiseen kuvitukseen ja visuaalisuuteen. Niin mää luulen et mun tytär katsoo tämän kuvallisuuden ja kuvituksen tämmöistä satumaista puolta ja nauttii suuresti siitä jännittävydestä, mikä siinä on, mutta hän ei sitten välttämättä oivalla sitä ahdistavaa puolta niin voimakkaasti.

AA: Eikä tarvitsekkaan, hän voi elämässään lukea sitä kerran vuodessa, tai kerran kymmenessä vuodessa ja omille lapsilleen ja näin pois päin.

JL: Nimenomaan, nimenomaan. Sen sanon, et vaikka joku, itse oon enemmän tutkinut tuota Näkymätön lapsi-novellikokoelmaa, niin siellä taas jotkut Vilijonka, joka uskoi onnettomuuksiin, niin se selvästi saa hänet haukottelemaan. Et siellä mennään jo, vaikka sielläkin on tavallaan tämä projisointi hyvin voimakasta, niin tavallaan ollaan aika aikuisen ihmisen pään sisässä, että se ei vielä kuusvuotiaalle oikein aukea. Täytyy sanoa että itsekin, että minä en niinkään lue, kuunnellaan kyllä kirjoja tytön kanssa yhdessä ja viimeksi kuunneltiin Liisa Ihmemaassa, mut aika paljon kerron hänelle tämmöisiä Muumisatuja, eli niinku fabuloin tästä maailmasta...

AA: Okei, mielenkiintoista.

JL: Vasta kerroin hänelle sadun Hemulista, jonka sukkiin tuli sähköä, ja siinä selvitettiin sitä arvoitusta, että miksi Hemuli eräänä päivänä herätessään sai sähköiskuja villasukkiinsa ja tohveleihinsa ja mihin hän astui, kahvipannusta ja vaikka mistä...

AA: Oliko Hattivatteja ehkä lähistöllä?

JL: Noh, oli ilmeisesti liian ilmeistä. Ne oli vähän niinku tässä kirjassa ne Hattivatit muuttaneet sinne rossipohjaan, lattian alle, missä niiden tässä kirjassa kerrotaan asuneen ihmisten taloissa. Ja joivat siellä teetä, kun Muumipappa sai heidät valaistua ja löydettyä.

AA: Okei, mutta kiitos sinulle tästä tuokiosta. Ja nythän me varmaan suositelme tätä kirjaa luettavaksi. Tosiaan Muumikirjoja on olemassa muitakin kuin ne, mitkä lasketaan alkavaksi Muumipeikko ja pyrstötähti -teoksesta. Et tämä kirja nyt nousee, toivottavasti tämän podcastin kautta, niin entistäkin tunnetummaksi. Ja koska nyt ollaan kirjaston podcastissa, niin annan tässä lopussa pari kirjavinkkiä ihmisille, jotka haluavat perehtyä Tove Janssoniin syvällisemmin, kuin ehkä aikaisemmin. Nythän tietysti tällä hetkellä uusi elokuva lisää tätä Tove-tietoutta, mutta suosittelisin esimerkiksi Boel Westinin ja Helen Svenssonin toimittamaa "Kirjeitä Tove Janssonilta" -teosta. Toven kirjeiden kautta hänen persoonansa avautuu hienosti. Ja sitten varsinkin myös tämä Toven kuvataidepuoli kiinnostaa, niin Tuula Karjalaisen "Tove Jansson – Tee työtä ja rakasta" johdattelee tähän, erityisen ansiokkaasti tähän kuvataiteilijuuteen. Halusitko sinä vinkata jotakin Tove Janssoniin tai hänen teoksiinsa liittyvää teosta tässä vielä?

JL: No minä voisin olla niin radikaali, että jos on ruotsin kielitaitoa, niin lukekaapa ruotsiksi. Että vaikka nämä suomennokset, toisin kun vaikka monet englanninnokset tai saksanninnokset, ovat aika hyviä, niin kuitenkin se Tove Janssonin äidinkielen läsnäolo tuo siihen semmoisen intiimin ja runollisen rytmin, jota on nautinto seurata ja sama pätee kyllä kaikkiin hänen näihin teoksiinsa, ja siinä on vielä se lisäetä, että jos te luette ruotsiksi, niin sitten otatte vuoden -67 jälkeen julkaistuja Muumikirjoja. Sillä niin kuin sanoin, Jansson muokkas kolmeen, neljäänkin kertaan ne varhaisemmat Muumiteokset, tätä teosta, tätä Suurta tuhotulvaa lukuunottamatta. Ja niitä ei ole oikein suomennettu, niitä viimesiä versioita, eli sieltä löytyy vaikka Muumipeikko ja suuren pyrstötähden tapauksessa ihan eri kirja sitten ruotsiksi, kuin mikä on suuremmalle osalle yleisöstä tuttua. Toki sitten nyt 2010-luvulla niitä suomennoksia on päivitetty vastaamaan niitä Janssonin lopullisia versioita, mutta edelleenkin on näin, että kannattaa mennä sinne ruotsinkieliseen maailmaan, että sieltä löytyy sitten ihmeellisesti vaikka Muumipapan urotöistä aivan uusi kirja.

AA: Ja tehkää niin kuin japanilainen kirjallisuudentutkija, että jos ette osaa ruotsia, tai koette että ette selviä alkuteosten lukemisesta, niin opetelkaa ruotsin kieli (naurua). Että tosiaan tällainenkin tutkija on olemassa, joka ruotsin kielen opiskeli, ihan vain siksi että pystyi lukemaan Tove Janssonin teoksia alkukielellä.

JL: Ja se on helppoa, että lukee suomenkielistä ja ruotsinkielistä rinnakkain, niin silloin ainakin jonkin verran auttaa se homma.

(Mystinen musiikki lipuu eetteriin ja hiipuu hiljalleen pois)

Loppu